

Yaşlılarda İnfodemi Davranışı ve Covid-19'dan Kaçınma Tutumu Arasındaki İlişki

Esin Yavuz Baldırloğlu¹

Belgin Akın²

Nurbanu Odacı²

¹ Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Lokman Hekim Üniversitesi, Ankara, Türkiye

² Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Lokman Hekim Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Sorumlu Yazar / Corresponding Author:

Esin Yavuz Baldırloğlu

Email: esinbaldirloglu@gmail.com

Geliş Tarihi/Received 24.12.2024
Revizyon Tarihi/ Revised 26.02.2025
Kabul Tarihi/Accepted 29.07.2025
Yayın Tarihi/Publication Date 22.08.2025

Öz

Amaç: Bu çalışma yaşlıların infodemi davranışı ve Covid-19 pandemi tutumunu değerlendirme hedefiyle yapıldı.

Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tasarımda olan bu araştırma 1-24 Mayıs 2024 tarihleri arasında Ankara ili Yenimahalle ilçesinde yer alan bir mahallede park ve bahçelerde yürüyüş yapan, kafe ve kahvehanelerde oturan yaşlılarla yürütüldü. Görüşme talep edilen yaşlıların tamamı 148 kişi olup, çalışmaya katılma teklifini kabul eden 134 yaşlı ile çalışma tamamlandı. Veriler "Tanıtıcı Bilgi Formu" ve "Covid-19'dan Kaçınma Tutumları Ölçeği" kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemi ile toplandı. Anket formunun içeriğinde katılımcıların demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, algılanan gelir durumu, kronik hastalıklar ve algılanan sağlık düzeyi) sorgulandı. İkinci bölümde ise literatürden yararlanarak infodemiye ilişkin davranışsal özellikler, dijital kaynaklardan sağlık bilgisi edinme ve bu bilgileri doğrulama alışkanlıkları üzerine 'Evet'/'Hayır' soruları ile değerlendirildi. Verilerin analizinde Kruskal Wallis H ve Mann Whitney U testleri kullanıldı.

Bulgular: Yaşlıların yaş ortalamaları 69.16 ± 4.13 'tür. Yaşlıların Covid-19'dan Kaçınma Tutumları Ölçeği Bilişsel Kaçınma alt boyutu puan ortalaması 2.58 ± 1.06 , davranışsal kaçınma alt boyut puan ortalaması 3.19 ± 1.08 olarak saptandı. Yaşlıların %61.9'unun sağlıkla ilgili bilgileri gazete ya da haber web siteleri aracılığıyla edindiği saptandı. Sağlıkla ilgili bilgileri sosyal medya ya da YouTube aracılığıyla edinenlerin her iki alt boyut puanları daha yüksek iken bilimsel yayınları içeren dijital paylaşımlardan teyit edenlerin davranışsal kaçınma alt boyutu puan ortalamaları daha düşüktür ($p < .05$).

Sonuç: Yaşlıların Covid-19'dan kaçınma tutumları ve infodemi davranışı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu bağlamda, infodemiyle mücadelede yaşlı bireylerin medya okuryazarlığının güçlendirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Pandemi Tutumu, İnfodemi, Sağlık Davranışları, Yaşlılar

Abstract

The Relationship Between Infodemia Behavior and Covid-19 Avoidance Attitudes in The Elderly

Objective: This study was conducted with the aim of evaluating the infodemic behavior and Covid-19 pandemic attitude of the elderly.

Methods: This descriptive and correlational study was conducted between May 1-24, 2024, with elderly individuals walking in parks and gardens or sitting in cafes and coffeehouses in a neighborhood located in the Yenimahalle district of Ankara. The study involved all 148 elderly individuals who were approached for an interview, and data were collected from the 134 elderly individuals who accepted the participation offer. Data were collected through face-to-face interviews using the 'Introductory Information Form' and the 'Covid-19 Avoidance Attitudes Scale.' The survey form included questions about the participants' demographic characteristics (age, gender, marital status, education level, perceived income status, chronic diseases, and perceived health status). The second section of the form, based on the literature, assessed behavioral characteristics related to the infodemic, including habits of obtaining health information from digital sources and verifying this information, using 'Yes/No' questions. Kruskal-Wallis H and Mann-Whitney U tests were used for data analysis.

Results: The mean age of the elderly was 69.16 ± 4.13 . The total score of the Covid-19 Avoidance Attitudes Scale the mean score of the cognitive avoidance sub-dimension was 2.58 ± 1.06 , and the mean score of the behavioural avoidance sub-dimension was 3.19 ± 1.08 . It was found that 61.9% of the elderly obtained health-related information through newspapers or news websites. While the mean scores of both sub-dimensions of those who obtained health-related information through social media or YouTube were higher, the mean scores of behavioural avoidance sub-dimension of those who confirmed from digital shares including scientific publications were lower ($p < .05$).

Conclusion: There is a significant difference between the elderly individuals' attitudes avoid Covid-19 and their infodemic behaviors. It was found that confirming health-related information obtained from reliable sources in the digital environment positively affected the awareness of the importance of health and the attitude to avoid Covid-19. In this context, it is recommended to strengthen the media literacy of older individuals.

Keywords: Covid-19 Pandemic Attitude, Infodemic, Health Behaviors, Elderly

Atıf/Cite; Baldırloğlu Yavuz, E., Akın, B., Odacı, N. (2025). Yaşlılarda infodemi davranışı ve covid-19'dan kaçınma tutumu arasındaki ilişki. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 7(2), 71-76. <https://doi.org/10.54061/jphn.1606960>

GİRİŞ

Yaşlı bireyler Covid-19 enfeksiyonu açısından savunmasız bir gruptur. Bir meta analiz çalışması Covid-19'lu yaşlıların yaklaşık yarısının ciddi enfeksiyon geçirdiği, beşte birinin kritik derecede hasta olduğu ve onda birinin ise öldüğünü kanıtlamıştır (Singhal ve ark., 2021). Klinik sonuçların yanı sıra Covid-19 pandemisi sırasında yaşlıların sosyal izolasyon, yaş ayrımcılığı ve istismara da maruz kaldıkları da vurgulanmaktadır (Moradi ve ark., 2021). Bu nedenle yaşlı bireylerin Covid-19'dan korunması halk sağlığı açısından önem taşımaktadır.

Yaşlı bireylerin Covid-19'dan korunmak için aldığı önlemler bazı davranışlarından kaçınmalarına neden olabilmektedir (Abdulmuhsin ve ark., 2022). Bu kaçınmalar bilişsel ve davranışsal tepkiler olarak görülmektedir. Covid-19'a dair düşüncelerden kaçınma, haberleri dinlememe gibi kısımlar bilişsel kaçınmaya örnek verilebilir. Davranışsal kaçınma olarak ise kalabalık ortamlara girmemek, fiziksel temastan kaçınma gibi örnekler verilebilir (Geniş ve ark., 2020). Bireylerin Covid-19'dan kaçınma tutumunun anksiyete düzeyi (Kaçan ve ark., 2021), algılanan risk ve bilgi düzeyi gibi faktörlerden etkilendiği bilinmektedir. Bu nedenle yaşlı bireylerin Covid-19 kaçınma davranışlarının ve ilişkili faktörlerin tanımlanması önemlidir (Artan ve ark., 2021; Myrvang & Çelebi, 2022).

Günümüzde teknolojik gelişmelerin hız kazanmasıyla bireylerin bilgiye erişim davranışlarında değişiklikler yaşanmıştır. Sıklıkla kullanılan sosyal medya hesapları, çevrim içi haber siteleri gibi dijital kaynaklar yanıltıcı ve yanlış bilgilerin hızla yayılmasına neden olabilmektedir (Boyacı Yıldırım & Özgen, 2024). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) pandemi döneminde bu durumu infodemi olarak tanımlamıştır. Infodemi "bir hastalık salgını sırasında dijital ve fiziksel ortamlarda doğru veya yanlış bilgilerin aşırı miktarda yayılması" olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2025). Kırılgan grupların infodemiden daha fazla etkilenebileceğini vurgulanmaktadır (Choukou ve ark., 2022). Yaşlı bireyler, dijital okuryazarlık düzeylerinin düşük olması, bilgiye erişimde yaşanan güçlükler ve sosyal izolasyon gibi faktörler nedeniyle infodemiden daha fazla etkilenebilirler (Braz ve ark., 2022). Yanlış bilgiye maruz kalmaları, Covid-19'dan kaçınma davranışlarını etkileyebilir. Bu nedenle yaşlı bireylerin infodemi davranışlarını ortaya koymak gerekmektedir. Mevcut literatürde yaşlı bireylerin infodemi davranışları ile Covid-19 kaçınma tutumlarının ilişkisini ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada yaşlıların infodemi davranışı ile Covid-19'dan kaçınma tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Sonuçların infodemi ile mücadele kapsamında yaşlıların sağlığını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan halk sağlığı stratejilerinin planlanmasında yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmayla şu sorulara yanıt aranmıştır;

1. Covid-19'dan kaçınma tutumu düzeyleri nedir?
2. Yaşlıların infodemi davranışı durumu nedir?

3. Yaşlıların Covid-19'dan kaçınma tutumları sosyodemografik özelliklerine göre farklı mıdır?
4. Yaşlıların infodemi davranışı ve Covid – 19'dan kaçınma tutumu arasındaki ilişki var mıdır?

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın Türü: Bu araştırma, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı türde yapılmıştır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Araştırma Ankara İli Yenimahalle İlçesi Turgut Özal Mahallesi'nde Mayıs 2024 tarihinde yürütülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme: Araştırmanın evrenini Ankara ili Yenimahalle ilçesi Turgut Özal mahallesi'nde ikamet eden, çalışmayı gönüllülük esasına uygun kabul eden yaşlı bireyler oluşturmaktadır. Çalışma gelişigüzel örnekleme yöntemi ile seçilen 134 yaşlı ile tamamlanmıştır.

Araştırmanın Değişkenleri

Bağımlı Değişkenler: Covid-19'dan kaçınma tutumu

Bağımsız Değişkenler: Yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, algılanan gelir durumu, kronik hastalıklar varlığı, algılanan sağlık düzeyi, infodemi davranışı

Veri Toplama Araçları

Veriler "Tanıtıcı Bilgi Formu" ve "Covid-19'dan Kaçınma Tutumları Ölçeği" kullanılarak yüz yüze toplanmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Veri toplama formu iki bölümden oluşmaktadır. Yedi sorudan oluşan ilk bölümde yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, algılanan gelir durumu, kronik hastalıkları ve algılanan sağlık düzeyi sorgulanmıştır. Literatürden yararlanarak oluşturulan ikinci bölümde ise infodemi davranış özelliklerini (sağlıkla ilgili bilgileri dijital kaynaktan edinme ve teyit etme davranışları) belirlemeye yönelik "Evet" / "Hayır" soruları oluşturulmuştur (Gölbacı & Metintaş, 2022; Boyacı Yıldırım & Özgen, 2024).

Covid-19'dan Kaçınma Tutumları Ölçeği: Ölçek, beşli likert yapısına sahip ve 10 maddeden oluşan bir araçtır (Geniş ve ark., 2020). Ölçek, bilişsel kaçınma (1-5. maddeler) ve davranışsal kaçınma (6-10. maddeler) olmak üzere iki alt boyut içerir. Bilişsel kaçınma boyutu, Covid-19 ile ilgili haberlerden dikkati dağıtma, konudan uzaklaşma veya başka şeyler düşünme gibi bilişsel tepkileri içerir. Davranışsal kaçınma boyutu ise sosyal etkinliklere katılmaktan kaçınma, tokalaşmama, öpüşme ve toplu taşıma araçlarını kullanmama gibi davranışları kapsar. Ölçekte yer alan ifadeler, 'Kesinlikle yapmıyorum (1)', 'Yapmıyorum (2)', 'Kararsızım (3)', 'Yapıyorum (4)' ve 'Kesinlikle yapmıyorum (5)' şeklinde derecelendirilir. Ölçekte ters maddeler bulunmaz. Alt boyutlardaki maddelerin puanları toplanır ve madde sayısına bölünerek 1-5 arası bir

değer elde edilir. Yüksek puanlar, ilgili alandaki kaçınmanın yüksek olduğunu gösterir. Ölçeğin bilişsel kaçınma alt boyutu Cronbach alfa değerinin 0.92, davranışsal kaçınma alt boyutu Cronbach alfa değerinin 0.97, ölçek toplam Cronbach alfa değeri 0.88 olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada ise bilişsel kaçınma alt boyutu 0.89, davranışsal kaçınma alt boyutu 0.86 ve ölçek toplam Cronbach alfa değeri 0.88 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Yöntemi

Katılımcılar Ankara ili Yenimahalle ilçesi Turgut Özal mahallesinde park ve bahçelerde yürüyüş yapan, kafe ve kahvehanelerde vakit geçiren yaşlı bireylerden gelişigüzel yöntemle seçilmiştir. Veriler bu sosyal alanlarda araştırmacı tarafından yaşlı bireylerle yüz yüze görüşülerek anket yöntemiyle öz-bildirime dayalı olarak toplanmıştır. Bireylerden tekrarlı veri toplanmaması için veri toplama öncesi bu çalışmaya katılma durumları sorgulanmıştır.

Verilerin Analizi: Veriler, IBM SPSS Statistics 27.0 programı ile analiz edilmiştir. Yaşlılara ait sosyodemografik özellikler ve infodemi davranış durumları, Covid-19 Kaçınma Tutumları Ölçek alt boyutlarının analizinde tanımlayıcı istatistiklerden frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değer kullanılmıştır. Verilerin normal dağılımı Kolmogorov-Smirnov testi ile analiz edilmiş olup, normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Normal dağılım göstermeyen; bağımsız iki grubun karşılaştırmalarında Mann Whitney U (MWU) testi, ikiden fazla grubun karşılaştırmasında Kruskal-Wallis H (KWH) testi kullanılmıştır. Tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Araştırmanın evreni Ankara ili Yenimahalle ilçesi Turgut Özal mahallesinde yaşayan yaşlılarda yapıldığı için tüm yaşlılara genellenemez.

Araştırmanın Etik Yönü: Çalışma Lokman Hekim Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan 28 Mart 2024 Tarih ve 2024/04 Sayılı kararda etik olarak uygun bulunmuş ve çalışma katılımcılarından Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak araştırmanın amacı, kişisel bilgi ve gizliliğinin korunacağı ve katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu açıklanıp bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Yenimahalle Belediyesi Park ve Bahçeler Daire Başkanlığına bilgilendirme yazısı gönderilmiştir. Araştırmada kullanılacak olan ölçeğin araştırmacısından e-posta yolu ile izin alınmıştır. Araştırmaya katılan yaşlılardan yazılı bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

BULGULAR

Yaşlıların sosyodemografik özelliklerinin dağılımı incelendiğinde; yaş ortalamaları 69.16 ± 4.13 , %57.5'i kadın, %64.9'u evli, %27.6'sı ilkököl mezunu olarak bulunmuştur. Yaşlıların %47.8'i hanedeki gelir durumunu

orta olarak algılamakta, %65.7'sinin kronik bir hastalığı bulunmakta olup, %49.3'ünün sağlık durum algısı orta olarak saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Yaşlı bireylerin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı (n=134)

Sosyodemografik Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	77	57.5
Erkek	57	42.5
Medeni Durum		
Evli	87	64.9
Bekar	47	35.1
Eğitim Düzeyi		
İlkokul	37	27.6
Ortaokul	31	23.1
Lise	38	28.4
Üniversite	28	20.9
Hanedeki Aylık Gelir Durumu Algısı		
İyi	52	38.8
Orta	64	47.8
Zayıf	18	13.4
Kronik Hastalık Durumu		
Evet	88	65.7
Hayır	46	34.3
Sağlık Algısı		
İyi	35	26.1
Orta	66	49.3
Kötü	33	24.6

Tablo 2. Yaşlıların infodemi davranış durumlarının dağılımı (n=134)

İnfodemi Davranış Özellikleri	n	%
Sağlıkla ilgili bilgileri gazete ya da haber web siteleri aracılığıyla edinirim.		
Evet	83	61.9
Hayır	51	38.1
Sağlıkla ilgili bilgileri sağlıkla ilgili kişisel bloglar ve web siteleri aracılığıyla edinirim.		
Evet	47	35.1
Hayır	87	64.9
Sağlıkla ilgili bilgileri sosyal medya ya da YouTube aracılığıyla edinirim.		
Evet	80	59.7
Hayır	54	40.3
Sağlıkla ilgili öğrendiğim bilgileri sağlıkla ilgili sağlık profesyonellerinin ya da sağlık kuruluşlarının dijital paylaşımlarından teyit ederim.		
Evet	61	45.5
Hayır	73	54.5
Sağlıkla ilgili öğrendiğim bilgileri bilimsel yayınları içeren dijital paylaşımlarından teyit ederim.		
Evet	51	38.1
Hayır	83	61.9
Sağlıkla ilgili öğrendiğim bilgileri sağlık bakanlığının dijital paylaşımlarından teyit ederim.		
Evet	75	56
Hayır	59	44
Toplam	134	100

Yaşlıların Covid-19'dan Kaçınma Tutumları Ölçeği alt boyutlarına ilişkin puan dağılımları incelendiğinde; bilişsel kaçınma alt boyutu puan ortalaması 2.58±1.06, davranışsal kaçınma alt boyut puan ortalaması 3.19±1.08 olarak bulunmuştur.

Yaşlıların infodemi davranış durumları dağılımı incelendiğinde; sağlıkla ilgili bilgileri %61.9'unun gazete ya da haber web siteleri, %35.1'inin kişisel blog ve web siteleri, %59.7'sinin sosyal medya ya da youtube aracılığıyla edindiği saptanmıştır. Yaşlıların sağlıkla ilgili öğrendiği bilgileri, %45.5'inin sağlık profesyonellerinin ya da sağlık kuruluşlarının dijital paylaşımlarından, %38.1'inin bilimsel yayınları içeren dijital paylaşımlardan, %56'sının sağlık bakanlığının dijital paylaşımlarından teyit ettikleri saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 3. Yaşlıların Covid – 19 Kaçınma Tutumları Ölçeği puan ortalamalarının sosyodemografik özelliklerine göre karşılaştırılması

Sosyodemografik Özellikler	Bilişsel Kaçınma Ortanca (ÇAG) *	Davranışsal Kaçınma Ortanca (ÇAG) *
Cinsiyet		
Kadın	2.80 (1.50)	3.00 (2.10)
Erkek	2.20 (1.70)	3.00 (2.20)
Test p	$z^{**} = -1.841$ $p = .066$	$z^{**} = -0.298$ $p = .766$
Medeni Durum		
Evli	2.40 (1.80)	3.00 (2.20)
Bekar	2.40 (1.40)	3.00 (1.40)
Test p	$z^{**} = -0.297$ $p = .767$	$z^{**} = -0.285$ $p = .776$
Eğitim Düzeyi		
İlkokul	2.20 (1.30)	3.00 (1.60)
Ortaokul	2.40 (1.80)	3.00 (1.60)
Lise	2.50 (1.65)	3.00 (2.20)
Üniversite	2.10 (2.35)	3.30 (2.20)
Test p	$KW^{***} = 1.257$ $p = .739$	$KW^{***} = 1.111$ $p = .774$
Gelir Durumu		
İyi	2.80 (1.95)	3.60 (2.15)
Orta	2.40 (1.40)	3.00 (1.95)
Zayıf	2.10 (1.50)	2.80 (0.70)
Test p	$KW^{***} = 2.073$ $p = .355$	$KW^{***} = 3.224$ $p = .200$
Kronik Hastalık		
Evet	2.40 (1.35)	3.00 (2.10)
Hayır	3.00 (2.40)	3.40 (2.00)
Test p	$z^{**} = -0.745$ $p = .456$	$z^{**} = -1.679$ $p = .093$
Sağlık Değerlendirme		
İyi	2.40 (2.20)	3.60 (2.00)
Orta	2.40 (1.40)	2.90 (2.25)
Zayıf	2.40 (1.30)	3.00 (0.90)
Test p	$KW^{***} = 0.721$ $p = .697$	$KW^{***} = 2.994$ $p = .224$

*Ortanca (Çeyrekler Arası Genişlik), **Mann-Whitney U Testi ve ***Kruskal-Wallis H

Yaşlıların Covid-19 Kaçınma Tutumları Ölçeği puan ortalamaları sosyodemografik özelliklerine göre incelendiğinde; Covid-19 kaçınma tutumları puanlarının

cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, gelir durumu, kronik hastalık ve algılanan sağlık durumlarına göre farklılık göstermediği saptanmamıştır ($p > .05$) (Tablo 3).

Yaşlıların Covid-19 kaçınma tutumları ölçeği alt boyut puan ortalamaları infodemi davranış durumlarına göre karşılaştırıldığında; sağlıkla ilgili bilgileri sosyal medya ya da YouTube aracılığıyla edinenlerin ile bilişsel kaçınma (2.60) ve davranışsal kaçınma (3.60) ortalamaları bu yolla bilgi edinmeyenlere göre (2.20; 2.60) daha yüksektir ve fark istatistiksel olarak önemlidir ($p < .05$). Sağlıkla ilgili edindiği bilgileri bilimsel yayınları içeren dijital paylaşımlardan teyit edenlerin davranışsal kaçınma (2.60) alt boyutu puan ortalamaları etmeyenlere (3.20) göre düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Diđer infodemi davranış durumları ile Covid-19'dan kaçınma tutumları toplam ve ölçek alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p > .05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Yaşlıların Covid – 19 Kaçınma Tutumları Ölçeği puan ortalamalarının infodemi davranış durumlarına göre dağılımı

İnfodemi Davranış Durumları	Covid-19 Kaçınma Tutumları	
	Bilişsel Kaçınma Ortanca (ÇAG) *	Davranışsal Kaçınma Ortanca (ÇAG) *
Gazete ya da haber web siteleri aracılığıyla bilgi edinme		
Evet	2.20 (2,00)	3.00 (2.40)
Hayır	2.60 (1.40)	3.20 (1.60)
Test p	$z^{**} = -1.629$ $p = .103$	$z^{**} = -0.905$ $p = .366$
Sağlıkla ilgili kişisel bloglar ve web siteleri aracılığıyla bilgi edinme		
Evet	2.20 (2,00)	2.80 (2.00)
Hayır	2.40 (1,40)	3.20 (1.80)
Test p	$z^{**} = -1.290$ $p = .197$	$z^{**} = -1.727$ $p = .084$
Sosyal medya ya da YouTube aracılığıyla bilgi edinme		
Evet	2.60 (1.75)	3.60 (2.00)
Hayır	2.20 (1.65)	2.60 (1.25)
Test p	$z^{**} = -2.597$ $p = .009$	$z^{**} = -3.338$ $p = .001$
Sağlık profesyonellerinin ya da sağlık kuruluşlarının dijital paylaşımlarından bilgi teyit etme		
Evet	2.40 (1.70)	2.80 (2.10)
Hayır	2.40 (1.20)	3.20 (1.80)
Test p	$z^{**} = -0.060$ $p = .952$	$z^{**} = -1.673$ $p = .094$
Bilimsel yayınları içeren dijital paylaşımlardan bilgi teyit etme		
Evet	2.20 (1.80)	2.60 (2.00)
Hayır	2.40 (1.40)	3.20 (1.80)
Test p	$z^{**} = -0.985$ $p = .324$	$z^{**} = -2.037$ $p = .042$
Sağlık bakanlığının dijital paylaşımlarından teyit etme		
Evet	2.20 (1.80)	3.00 (1.40)
Hayır	2.40 (1.40)	3.20 (1.80)
Test p	$z^{**} = -0.861$ $p = .389$	$z^{**} = -0.353$ $p = .724$

*Ortanca (Çeyrekler Arası Genişlik) ve **Mann-Whitney U Testi

TARTIŞMA

Bu çalışmada yaşlı bireylerin sağlıkla ilgili bilgi edinme süreçleri ve Covid-19 kaçınma tutumları incelenmiştir. Çalışmaya katılan yaşlıların yarısından fazlasının kronik bir hastalığı olmasına rağmen yarısının sağlık algı düzeyleri orta düzeydedir (Tablo 1). Bu çalışmada sosyodemografik özellikler ile Covid-19 kaçınma tutumları arasında anlamlı fark bulunmamasına rağmen, Karabacak (2022) 65-74 yaş arası yaşlı bireylerle yürüttüğü çalışmada cinsiyet, kronik hastalık varlığı ve eğitim durumu ile kaçınma davranışı arasında anlamlı ilişki saptamıştır (Karabacak, 2022).

Yaşlıların dijital kaynaktan sağlık bilgisi edinme durumları incelendiğinde yarısından fazlasının sağlık bilgisini gazete web sitesi, haber web sitesi, sosyal medya, YouTube gibi dijital platformlardan edindiği görülmektedir. Bu durum yaşlıların sağlıkla ilgili bilgi edinmede sağlık (Boyacıoğlu ve ark., 2021). Yaşlılarda sosyal medya kullanımının Covid-19 pandemisi sonrasında artış gösterdiği bilinmektedir (Cıngı ve ark., 2022). Yaşlılar dijital kaynaklardan edindikleri bilgileri yeterince güvenilir bulmamaktadır (Boyacıoğlu ve ark., 2021). Yaşlılar yetersiz dijital okuryazarlıkları nedeniyle dijital platformlarda infodemi maruziyeti açısından risk altındadır (Brashier ve ark., 2020). Bu nedenle dijital kaynaklardan edindikleri bilgiyi teyit etme davranışları önem kazanmaktadır. Çalışmamızda yaşlıların yarısından fazlasının bilimsel yayınlardan, sağlık profesyonellerinden ya da sağlık kuruluşlarının dijital paylaşımlarından bilgiyi teyit etmediği görülmektedir. Buna rağmen yaşlıların yarısından fazlasının sağlık bilgisini sağlık bakanlığının dijital paylaşımlarından teyit ettikleri dikkat çekmektedir. Bu durum yaşlıların resmi otoritelere duyduğu güveni göstermektedir. Çalışmalar yaşlıların bilimsel yayınlardan doğrulama yapma oranlarının düşük olduğunu göstermektedir (Tekedere & Arpacı, 2016; Şeker & Taşan, 2018) ve Sosyal medyada yayılan yanlış bilgilerin sağlık davranışlarını olumsuz etkilediği bilinmektedir (Alpyıldız & Aslan, 2020). Bu durum, infodemi riskinin arttığını ve yanlış bilgilerin sağlık davranışları üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini göstermektedir. Yaşlıların infodemiden korunması için dijital medya okuryazarlığı müdahaleleri gerekmektedir (Moore ve ark., 2022).

Bu çalışmada yaşlı bireylerin bilişsel kaçınma tutumlarının orta seviyede, davranışsal kaçınma tutumlarının ise orta-yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Bu durum yaşlı bireylerin Covid-19'dan korunmak için fiziksel temastan kaçınma, sosyal izolasyon, toplu alanlardan uzak durma gibi fiziksel önlemleri daha fazla benimsediğini göstermektedir. Sağlıkla ilgili bilgileri sosyal medya ya da YouTube aracılığıyla edinen yaşlıların bilişsel kaçınma tutumları daha yüksek bulunmuştur. Bu durum dijital platformlardaki yanlış ve yanıltıcı bilgilerin yaşlılarda kaygıyı arttırmasından ve risk algılarını bozmasından kaynaklanabilir (Ferreira Caceres ve ark., 2022). Böylece yaşlılar hastalık hakkında düşünmekten, haberleri takip etmekten veya bilgi

edinmekten kaçma eğiliminde bulunabilirler. Dijital paylaşımlardan sağlık bilgisini teyit eden yaşlıların ise davranışsal kaçınma tutumları daha düşük bulunmuştur. Bu durum güvenilir bilgiye erişmenin yaşlıların kaçınma davranışını azaltabileceğini düşündürmektedir. Bunun yanı sıra yüksek risk algısının daha yüksek davranışsal kaçınma tutumuyla ilişkili olduğu da bilinmektedir (Lu ve ark., 2021). Bu sonuçlar sağlık bilgisini teyit eden yaşlıların daha kontrollü önlemler aldığını gösterebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yaşlıların Covid-19'dan kaçınma tutumları ile dijital kaynaklardan sağlık bilgisi teyit etme ve sosyal medya/ Youtube gibi dijital platformlardan bilgi edinme tutumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yaşlı bireylerin sağlıklarını korumak ve geliştirmek için infodemiyle mücadele kapsamında medya okuryazarlığının güçlendirilmesine yönelik girişimlerin planlanması önerilmektedir.

Teşekkür: Çalışmaya katılan tüm yaşlılara teşekkür ederiz.

Finansal Destek: Bu araştırma, kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen sektörlerdeki herhangi bir fon kuruluşundan bir hibe almamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma Lokman Hekim Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Tarih: 28.03.2024, Karar no:2024/04).

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Yazar Katkıları:

Araştırma fikri: BA, EYB, NO

Çalışmanın tasarımı: BA, EYB, NO

Çalışma için veri toplama: EYB

Çalışma için verilerin analizi: BA, EYB, NO

Çalışma için verilerin yorumlanması: BA, EYB, NO

Makalenin hazırlanması: BA, EYB, NO

Eleştirel olarak gözden geçirmek: BA, EYB, NO

Yayınlanacak versiyonun nihai onayı: BA, EYB, NO

Veri Kullanılabilirlik Beyanı: Mevcut çalışma sırasında kullanılan ve analiz edilen veri kümeleri, talep üzerine ilgili yazardan temin edilebilir.

KAYNAKLAR

- Abdulmuhsin, A.A., Değirmenci, B., Efendioğlu, İ.H., & Durmaz, Y. (2022). The perception of COVID-19 and avoidance behavior in Turkey: The role of income level, gender, and education. *International Journal of Emerging Markets*, 17(10), 2558-2583. <https://doi.org/10.1108/IJOEM-11-2020-1308>
- Alpyıldız, G., & Aslan, D. (2020). Yeni koronavirüs hastalığı (COVID-19) ile ilgili yanlış bilgilerle mücadele yöntemleri. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(3), 457-464. <https://doi.org/10.26559/merinsbd.763836>
- Artan, T., Karaman, M., Arslan, İ., & Cebeci, F. (2021). COVID-19 salgınına yönelik algı ve tutumları değerlendirme ölçeği'nin değerlendirilmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(2), 101-107.
- Brashier, N. M., & Schacter, D. L. (2020). Aging in an Era of Fake News. *Current Directions in Psychological Science*, 29(3), 316-323. <https://doi.org/10.1177/096.372.1420915872>
- Braz, P. R., Moreira, T. R., Ribeiro, A. Q., de Faria, L. R., Carbogim,

- F. D. C., Püschel, V. A. A., Fhon, J. R. S., Freitas, E. R., Pinto, I. C., Zacharias, F. C. M., Cruz, G. E. C. P., Machado, R. M., Santana, R. F., de Souza, P. A., Bitencourt, G. R., Bulgarelli, A. F., & Cavalcante, R. B. (2023). COVID-19 infodemic and impacts on the mental health of older people: Cross-sectional multicenter survey study. *Journal of Medical Internet Research Aging*, 17(6), e42707. <https://doi.org/10.2196/42707>
- Boyacıoğlu, N., Irmak H.S. & Çaynak, S. (2021). Yaşlılık döneminde sağlıkla ilgili bilgi edinmede internetin kullanımı. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 641-650. <https://doi.org/10.5336/healthsci.2020-79104>
- Boyacı Yıldırım, M., & Özgen, E. (2024). Dijitalleşme ekseninde infodemi ve bilgi düzensizlikleri. *Akademik Hassasiyetler*, 11(25), 500-529. <https://doi.org/10.58884/akademik-hassasiyetler.1435823>
- Çapık, C. (2014). İstatistiksel güç analizi ve hemşirelik araştırmalarında kullanımı: Temel bilgiler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(4), 268-274.
- Choukou, M. A., Sanchez-Ramirez, D. C., Pol, M., Uddin, M., Monnin, C., & Syed-Abdul, S. (2022). COVID-19 infodemic and digital health literacy in vulnerable populations: A scoping review. *Digital Health*, 8, 1-3 <https://doi.org/10.1177/205.520.76221076927>
- Cıngı, Y., & Cıngı, M. (2022). 65 Yaş ve üzeri bireylerin korona virüs sürecinde sosyal medya kullanım alışkanlıklarına yönelik nitel bir araştırma. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 574-595.
- Ferreira Caceres, M. M., Sosa, J. P., Lawrence, J. A., Sestacovschi, C., Tidd-Johnson, A., Rasool, M. H. U., Gadamidi, V. K., Ozair, S., Pandav, K., Cuevas-Lou, C., Parrish, M., Rodriguez, I., & Fernandez, J. P. (2022). The impact of misinformation on the COVID-19 pandemic. *American Institute of Mathematical Sciences Public Health*, 9(2), 262-277. <https://doi.org/10.3934/publichealth.2022018>
- Geniş, B., Gürhan, N., Koç, M., Geniş, Ç., Şirin, B., Çırakoğlu, O. C., & Coşar, B. (2020). Development of perception and attitude scales related with COVID-19 pandemic. *Pearson Journal of Social Sciences-Humanities*, 5(7), 306-328. <https://doi.org/10.46872/pj.127>
- Gölbaşı, S. D., & Metintas, S. (2020). Covid-19 pandemisi ve infodemi. *Eskişehir Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi*, 5(Covid-19 Özel Sayısı), 126-137. <https://doi.org/10.35232/estudamhsd.797508>
- Kaçan, H., Öztürk, A., & Bayram Değer, V. (2021). Bireylerin kaygıları COVID-19 salgınına yönelik algı ve tutumlarını etkiler mi? *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(Ek 1), 405-420. <https://doi.org/10.18863/pgy.1009613>
- Karabacak, V. (2022). 65-74 arası yaş grubu bireylerin covid-19 pandemi süreciyle ilgili algı-davranış-tutumları ve ilişkili faktörler [Yayınlanmamış doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Lu, P., Kong, D., & Shelley, M. (2021). Risk perception, preventive behavior, and medical care avoidance among american older adults during the COVID-19 pandemic. *Journal of Aging and Health*, 33(7-8), 577-584. <https://doi.org/10.1177/089.826.43211002084>
- Moradi M, Navab E, Sharifi F, Namadi B, & Rahimidoost M. The effects of the Covid-19 pandemic on the elderly: A Systematic Review. *Salmand: Iranian Journal of Ageing* 16 (1), 2-29. <https://doi.org/10.32598/sija.16.1.3106.1>
- Moore, R.C., Hancock, J.T. (2022). A digital media literacy intervention for older adults improves resilience to fake news. *Scientific Reports*. 12, Article 6008. <https://doi.org/10.1038/s41598.022.08437-0>
- Myrvang, N. A. ve Çelebi, P. (2022). Sağlık farkındalığı yeni yaklaşımlarının covid-19'dan kaçınma ve korunma tutumuna etkisi. *Bilim-Teknoloji-Yenilik Ekosistemi Dergisi*, 3(2), 162-174.
- Singhal, S., Kumar, P., Singh, S., Saha, S., & Dey, A. B. (2021). Clinical features and outcomes of COVID-19 in older adults: a systematic review and meta-analysis. *BMC Geriatrics*, 21(1), Article 321. <https://doi.org/10.1186/s12877.021.02261-3>
- Şeker, M., & Taşan, R. (2021). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı perspektifinden yaşlıların sosyal medya kullanım motivasyonları: Tazelenme üniversitesi örneği. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 427-443. <https://doi.org/10.47107/inifedergi.831155>
- Tekedere, H., & Arpacı, F. (2016). Orta yaş ve yaşlı bireylerin internet ve sosyal medyaya yönelik görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(2), 377-392.
- World Health Organization. (2025). Infodemic. https://www.who.int/health-topics/infodemic?utm_source=chatgpt.com#tab=tab_3